

לא כל מה שאנו רואים אנו מבינים,
לא כל מה שאנו מבינים אנו רואים.

הסיפור העלילה והנרטיב הקולנועי

יסודות הסיפור הקולנועי – נושאי המצגת

1. הסיפור

2. העלילה

3. מבנה הסיפור: אקספוזיציה/אירוע מחולל/נקודת

מפנה/שיא/התרה

4. הנרטיב

5. נקודת המבט

6. היכן מסתתר הנושא של הסרט

7. כיצד נראה תסריט קולנועי

8. ההבדל בין סיקוונס לסצנה

חלוקת הסיפור הקולנועי

נוהגים לחלק את הסרט לשלוש מערכות:

מערכה ראשונה: אקספוזיציה - חשיפת הגיבורים, הגדרת זמן הסיפור, הגדרת רקע הסיפור, הגדרת מקום הסיפור, והיכרות ראשונה עם הקונפליקט.

מערכה שנייה: גוף העלילה - שבואנו נחשפים לתכנית הפעולה של הגיבור, למי שעשוי לשבש תכנית זו, ולנקודת השבירה או **המפנה** של הסרט, שתביא את הסרט אל השיא של המערכה השלישית.

מערכה שלישית: התרת הקונפליקט - הרפיית המתח הדרמטי וסיומו של הסרט.

מבנה התסריט:

אקספוזיציה – תחילת הסרט, אשר בו נחשפים - דמויות, קונפליקט, מקום, חלל וזמן קולנועי.

אירוע/מאורע מחולל – מקרה אשר משנה את הכללים שנוצרו באקספוזיציה ויוצר מתח ומצב מסובך שייפתר רק בסוף הסרט.

הסתבכות – החל מנקודת המפנה מתחילה העלילה להסתבך עד לשיאה שהוא שיא הסרט.

נקודת מפנה ראשונה - לאחר תחילת ההסתבכות באה נקודת המפנה הראשונה מסבכת את המצב יותר

וגורמת לעלייה במתח ולמכשול חדש לגיבור.

נקודת מפנה שנייה – מספקת עוד עליית מתח ומכשול קשה יותר ואתגרי יותר לגיבור. נקודת המפנה השנייה

מקדמת אותנו לקראת השיא שבו יהיה העימות הגדול.

נקודת שיא – שיאה של ההסתבכות הרגע הדרמטי ביותר בסרט, המותח ביותר – השיא. זהו העימות הגורלי

של הגיבור, שלאחריו בא הפתרון לבעיה וההסתבכות מגיעה לסופה.

התרה – סיום הסרט, בין רגע השיא לסופו ובו מותרים הקשרים והקהל זוכה לקטרזיס.

מהו האירוע המחולל של הסרט ?

המאורע המחולל -

מהי אותה נקודת התחלה שלפניה אין סיפור, וממנה והלאה יש סיפור? מהי אותה נקודה שמתחילה את הסיפור?

נקודת ההתחלה של הסיפור היא בד"כ אירוע או מאורע הנכפה על הדמות המרכזית וגורם לה לשינוי המכריח אותה לצאת לפעולה או למאבק.

מדוע הסרט אינו מתחיל מיד באירוע המחולל ?

התשובה לכך היא כדי שהצופה יבין מי היא הדמות שעוברת את אותו , באיזה עולם היא חיה. לשם כך צריך פתיחה שמתארת בד"כ בקיצור רב את מצב העניינים שבתוכו מתרחש האירוע המחולל שמשנה את סדרי העולם של הדמות המרכזית. הפתיחה היא החלק הקצר שבין התחלת הסרט והאירוע המחולל שמהווה את התחלת הסיפור.

מהי נקודת המפנה?

נקודת המפנה – אירוע בעלילה המשנה את הסיפור מקצה אל קצה, ומוליך אותו לכיוון אחר. או אז לכאורה מתחיל סיפור חדש. נקודת המפנה מגיעה תמיד לאחר האירוע המחולל.

ההתרה והסיום:

לא בכל סיפור קולנועי חייבים להתיר את הקונפליקט. יש סרטים שבהם הסוף פתוח, והוא מאפשר לקהל הצופים להחליט מה יקרה לגיבור לאחר הסיום. ואולם, הרגע שלפני ההתרה הוא רגע השיא בעלילה, כיוון שעולה בו השאלה כיצד תתבצע ההתרה ומה יהיה לאחריה. לעיתים אלה שאלות של חיים ומוות, לעיתים אלה שאלות של מימוש המטרות שהציב לעצמו הגיבור, לדוגמה בתחום הרומנטי או בתחום החופש האישי.

בסרטים הוליוודיים רבים כיום אנו עדים ליותר מסוף אחד, בבחינת התסריטאי והבמאי לא השכילו לסיים את סיפור הסרט בנקודה אחת ברורה. אך לכל סיפור יש רק סוף אחד הנובע מההיגיון של מבנה העלילה, שרמזיו נטמנים כבר בראשיתו. יש קשר הדוק בין האקספוזיציה ובין סופו של הסיפור, ואם אין קשר כזה הרי שתהליך סיפור העלילה השתבש במהלך הסרט.

הדמות הקולנועית:

דמויות - הנפשות הפועלות במהלך סרט ומניעות את העלילה. לעיתים מבוסס על אדם אמיתי (דמות ריאליסטית) ולעיתים המצאה של הכותב (דמות בדיונית).

דמות עגולה - דמות בעלת אופי רחב המתבטא במהלך הסרט. רב גונית באה לידי ביטוי במספר סצנות ובטווח של תגובות המאפשר שבירת סטיגמות או מוסכמות.

דמות שטוחה – דמות המבוססת לרב על סטיגמות או מוסכמות. חד גונית אינה נראית ריאליסטית ומשרתת את העלילה ברגע מסוים.

קונפליקט – עימות דרמטי הנובע מרצונות מנוגדים של שתי דמויות או יותר. בבסיס כל עלילה ישנה בעיה המעמתת שני גורמים זה מול זה ומביא את המתח ההסתבכות לשיא ולפתרון.

פרוטגוניסט - הגיבור – הדמות העוברת את השינוי במהלך הסרט. הקונפליקט שלו מוביל את הסרט ופתרונו מביא לסיום הסרט לאחר שהוא עובר שינוי רגשי.

אנטגוניסט – הדמות שגורמת לקונפליקט מול הפרוטגוניסט (הגיבור). בניית הדמות כיריב (למען עימות מעניין – כדאי שיהיה יריב ראוי מול הגיבור)

סיפור המעשה שהוא ה- **Story**, מכיל את העלילה והוא סך כל המאורעות המתחילים בנקודה מסוימת ובעלי הגיון ברור של התפתחות עד לסופו. אם למשל אנחנו יוצאים מסרט ומישהו מבקש שנספר לו מה ראינו, אנחנו נספר לו את סיפור המעשה.

העלילה - היא הארגון האמנותי של סיפור המעשה. כלומר הסדר שבו מוצגות/מוקרנות רצף הסצנות, וההתרחשויות בסרט. כידוע אין הכרח שנצפה בסרט "מסודר" ברצף כרונולוגי. בקולנוע המודרני יש לעיתים, שבירה ברצף ודילוגים קדימה ואחורה בזמן, או עדויות מכמה דמויות.

הנרטיב - מקור המושג בשפה הלטינית ומשמעותו בעברית "סיפר", מילה מופשטת שמאחוריה מסתתר למעשה סיפור המסופר מנקודת מבט אישית - סובייקטיבית. הנרטיב נוצר מתוך זווית ראייה אישית, ממוקדת.

מתוך כך בנרטיב קיימת פרשנות אישית של המספר לגבי סיפורו.

לנרטיב יש תפקיד נוסף בסיפור הקולנועי, והוא השיקוף, הדרך שבה כל אחד מהגיבורים בוחר לספר את הסיפור משקפת את תכונותיו האישיות, התרבותיות והחברתיות, מול הגיבור האחר, המספר את אותו סיפור מנקודת מבטו הוא, רק עם מגוון תכונות ונקודת-מבט שונה.

נקודת מבט – point of view

נקודת מבט (תצפית) בקולנוע היא בדרך כלל עניינו של **המספר**, שהסיפור מסופר דרך עיניו. הרעיונות וההתרחשויות מסוננים דרך תודעתו ושפתו של המספר. היא או הוא יכולים להיות או לא להיות חלק מהסיפור, ויכולים גם להיות מעין "מדריכים" עבור הצופה.

ישנן ארבעה סוגים בסיסיים של נקודות מבט:

מספר בגוף ראשון - מספר את הסיפור שלו.

סרטים רבים משתמשים בטכניקת המספר בגוף ראשון. הצופה מזדהה עם העדשה. **על מנת להפיק בקולנוע מספר בגוף ראשון, המצלמה חייבת לתעד את כל ההתרחשויות דרך עיני הגיבורים, דבר שיהפוך את הצופה עצמו לאחד מהם.**

החיסרון בשימוש הבלעדי של המצלמה כגוף ראשון הוא הישירות שלה. יש כאן גם מידת תסכול מסוימת של הצופה שרוצה לראות את

הגיבור. בד"כ אנו לומדים להכיר דמות באמצעות ההתבוננות בתגובותיה לאנשים ואירועים, אלא אם הבמאי שובר את מוסכמות המצלמה

בגוף ראשון ואז אין רואים את הגיבור אלא רק את מה שהוא רואה.

כאשר נקודת המבט היא בגוף ראשון יש תמיד לבדוק האם המספר הוא אובייקטיבי.

נקודת מבט הכל יודעת - זוהי נקודת מבט מחויבת בקולנוע. בכל פעם שהבמאי מזיז את המצלמה במסגרת השוט או בין

השוטים, מוצעת לנו נקודת מבט נוספת שממנה נוכל להעריך את הסצנה. הבמאי יכול לחתוך בקלות מנקודת מבט סובייקטיבית (גוף ראשון) למגוון של שוטים אובייקטיביים. הוא יכול להתרכז בתגובה יחידה (צילום תקריב) או בתגובותיהן בו בזמן של כמה דמויות (צילום מרחוק). הבמאי יכול להראות לנו סיבה ותוצאה (פעולה ותגובה בתוך שניות). הוא יכול לחבר פרקי זמן ומיקומים שונים כמעט בו בזמן (עריכה מקבילה).

המצלמה הכל יודעת יכולה להיות צופה בלתי מעורב או להיות פרשנית ושנונה.

נקודת מבט של גוף שלישי - בסרטים המספר בגוף שלישי יימצא בד"כ בסרטים תיעודיים, שם קריין אלמוני (או לא)

מספר לנו על הקרע של הדמויות המרכזיות.

נקודת מבט אובייקטיבית - מעין פיתוח של המספר הכל יודע. המספר הוא אובייקטיבי, מנותק מכולם. הוא אינו חודר

לתודעה של אף דמות. הוא רק מדווח על האירועים מבחוץ דרך הצגת העובדות.

נקודת המבט האובייקטיבית בקולנוע מנוצלת בעיקר על ידי במאים ריאליסטיים המקפידים על צילום מרחוק ונמנעים מכל

עיוות או פרשנות כגון: זוויות, עדשות או פילטרים.

היכן מסתתר הנושא של הסיפור הקולנועי?

לכל סרט יש נושא שאותו מציג הבמאי מבעד לעלילת הסרט.

הדרך שבה הבמאי בוחר להציג את העלילה באמצעות השפה הקולנועית מהווה פרשנות אישית של הבמאי כיוצר העוסק בנושא מוגדר, החבוי לעיתים בין פרטי העלילה. ללא הגדרת הנושא אין הבמאי יכול לגשת לעבודתו הקולנועית, ובוודאי לא לעסוק בפרשנות. יתרה מכך, איכותו של סרט נבחנת מבעד לפרשנות של הבמאי על הנושא של עלילת הסרט.

לדוגמה: בנושא האהבה נעשו אלפי סרטים. האם כולם הציגו נקודת מבט מעניינת, מרתקת, שונה ואחרת מזו שהצופה מכיר ויודע? התשובה היא שמיעוטם הצליחו בכך. אין זה אומר שלא ניתן ליהנות מסרט שאינו מביא נקודת מבט אחרת ופרשנות חדשה ומאתגרת, אך לעיתים נקודת המבט הלא שגרתית בסרט היא שתביא אותנו כצופים לתחושה שאחרי הצפייה בסרט הוענקה לנו חוויה מעמיקה. **חשוב להזכיר ולהדגיש: נושא הסרט אינו סיפור הסרט.**

כיצד נראה תסריט קולנועי:

18. יום. פנים. נמל התעופה ← **כותרת הסצנה**

אבוטבול יוצא אל הטרמינל בבן גוריון. בממתינים עומד **מנצור** (27, רזה וחרוף מבט) עם שלט שעליו כתוב "ברוך הבא, מר אבוטבול". אבוטבול חולף על פניו ללא היסוס, ועד שמנצור שם לב, אבוטבול כבר בדרכו לשער ונכנס למונית.

→ **פעולה
בסצנה**

19. פנים. יום. מונית

← **הדמות המדברת**

הנהג

לאן, אדון?

→ **דיאלוג**

אבוטבול

סע. קודם כל, סע.

הנהג משלב הילוך ונוסע.

20. חוץ. יום. היציאה מהטרמינל

מנצור רואה שהמונית של אבוטבול מתרחקת ומרים את ידו לסימן, ורכב יוקרתי החונה במרחק מה ומחכה לו, מתקרב לאסוף אותו. בפנים נמצא **דוד** (עבריין מגודל).

קישור לתסריט של הסרט "צומת וולקן"

היחידה הקטנה ביותר של הסרט, המוגדרת כאירוע המתרחש בזמן ובמקום

אחד.

היחידה השנייה בגודלה בסרט. מספר סצנות המתרחשות בזו אחר זו ויש להן

מכנה נושאי משותף.